

Українська література

Урок № 50.

**Тема: Сатиричне викриття бездуховності обивателів, котрі зрікаються своєї мови. Сценічне втілення. Актуальність п'єси в наш час
Модерна драматургія**

Мета (формування компетентності): предметні: поглиблення знань про драматичні твори (на прикладі сатиричної комедії Миколи Куліша «Мина Мазайло»); **навички дослідницько-аналітичної роботи з текстом;** культуру зв'язного усного мовлення; **ключові:** *уміння вчитися:* навички пізнавальної діяльності та критичного мислення; *комунікативну:* навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок оточення, уміння сприймати чужу точку зору; *інформаційну:* навички роботи з книгою, уміння знаходити самостійно потрібну інформацію та презентувати її; *загальнокультурну:* естетичний смак та зацікавленість читанням; *громадянську:* виховання поваги до духовних цінностей українського народу, любові до рідної мови.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: портрет Миколи Куліша, виставка творів драматурга.

*Ми маємо обминання в нашій літературі таких важливих,
пекучих проблем, як проблема національна...*

Я не можу обійти цієї проблеми й не хочу розв'язувати її в білих рукавичках.

Микола Куліш

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Вступне слово вчителя

Характери комедії написані майстерно, репліки та поведінка героїв психологічно вмотивовані. Автор вдається до сатиричного викриття бездуховності обивателів, які зрікаються своєї мови, культури, родового коріння. Простежмо, як же Куліш домігся цього.

2. Оголошення теми і мети уроку

III. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. «Коло ідей»

Обов'язковим атрибутом інтер'єру оселі Мазайлів є дзеркало, у яке постійно дивляться герої. Що увиразнив автор цим прийомом? (Велику роль у сатиричній комедії відіграло величезне дзеркало, у якому збільшувалося і здавалося ще потворнішим усе мерзенне й негідне. Дзеркало давало змогу глядачам стежити за поведінкою акторів одночасно на кону і в дзеркалі).

2. Пошукова робота (робота з текстом)

«Мина Мазайло» — зразок п'єси, у якій змістовим стрижнем слугує певна ідея, а не дія. П'єса є драмою ідей, де слово переважає над дією, де зіткнулися різні політичні світогляди.

- Знайдіть майстерно розкидані у творі «крамольні фрази» про комуністичну партію і можливість репресій в Україні. (*«Закохуються ж так, що на розтрату йдуть, про партію забувають, і неабихто», «Скажіть, будь ласка, у вас і партійці балакають цією мовою?.. Тоді у вас якась друга партія...», «Скажи — нас нема!.. Нас заарештовано!», «Молодий ще, двадцяти трьох нема, але стаж надзвичайний!», «А що, як сидить такий, що не тільки прізвище, усю Україну змінив би», «Українізація — це спосіб виявити всіх нас, українців, а тоді знищити разом, щоб і духу не було», «Зостанеться єдина, неподільна. СРСР»)*

- Знайдіть у комедії натяки на те, що згодом уся велетенська країна перетвориться на суцільну тюрму чи концтабір, бо тільки в цих закладах немає імен та прізвищ — в'язні відгукуються на присвоєні їм номерні знаки. (*«Кожний член великої всесвітньої трудової комуни замість прізвища матиме свого номера, і все»*)

- Знайдіть у тексті рядки, чому комсомолец Губа мусить «пристати на пропозицію товариша Мокія — не міняти прізвища Мазайло». Прокоментуйте їх. (*Прізвище «...просте, Демократично-плебейське і не суперечить принципам ленінської національної політики. Навпаки, прізвище Мазайло-Квач - трудового походження. Мокієві предки або мазали колеса в колективних походах, або робили мазниці й квачі...»*)

- Чи використання слова «плебейське» в поясненні комсомольця вносить додаткові смислові відтінки в текст? (Знайдіть визначення слів «плебей» та «міщанин» і запишіть їх у зошит)

3. Коментоване читання

Дослідіть, підтвердженням чого є такі рядки, зверніть увагу на досконалість діалогів, гостроту реплік, багатство мови, ремарки (у п'єсі їх більше 300), які доповнюють репліки дійових осіб. Чому п'єсу неможливо якісно перекласти іншою мовою?

- «Однині я — Мина Мазєнін. *(Став перед люстрою)* Здрастуйте, Мазєнін Мино Маркевичу! *(Привітався на другий голос.)* А-а, добродій Мазєнін? Моє вам!.. *(Ще привітався на третій голос.)* Мазєнін. *(Помріяв трошки.)* Ви не знайомі? *(Подавши комусь руку.)* Дуже приємно — Мазєнін. *(Уклонився.)*».

- «Рина (за копію). Ослице! Дай я допишу!

Мати (вирвала назад). Я сама!»

- «Скажіть, чи можна змінити своє прізвище і як? І чую арихме-тичний, щодалі симпатичніший: «Можна!» Ура! — крикнуло серце» *(Мазайло)*.

- Ремарка. *(Вернулась, і з нею увійшла суха, потерта якась дама в довоєнному вбранні.)*

- «А як хочеться знайти собі такого друга, теплого, щирого, щоб до нього можна було примовитись словом із Грінченкового словника та й з власного серця...» *(Мокій)*.

- «Оце саме «ге» і є моє лихо віковічне. Прокляття, якесь каїнове тавро, що по ньому мене впізнаватимуть навіть тоді, коли я возговорю не те що чистою руською, а небесною, ангельською мовою» *(Мазайло)*.

- «Мокій. Мазайло!

Мазайло. Я вже не Мазайло.

Мокій. Ти вже не Мазайло? Дак хто ж ти тепер? Хто?

Мазайло. Я? Я тепер поки що ніхто, але я буду...»

- Ремарка. *(А тьотя ходила Наполеоном і думала)*

- «Не пускай його! Скажи — нас нема!.. Нас заарештовано!» *(Мазайло з дружиною)*.

- «Тьотя. Єтого не может бить!

- Дядько Тарас. Доводи?

- Тьотя. Доводи? Да єтого не может бить, потому што єтого не может бить нікада».

- «Просимо, товариші, молодії люди комсомольські, просимо сідати!...» *(Тьотя Мотя)*.

- «По-моєму, прілічнєє бить ізнасілованной, нежелі українізірованной» *(Тьотя Мотя)*.

Що таке ремарка? Знайдіть і запишіть у зошит.

4. Слово вчителя

Згущуючи фарби, автор удається до нещадної сатири, гротеску, шаржування. А вдало дібрані мовні засоби допомагають Кулішеві яскравіше індивідуалізувати комедійних персонажів, виявити малоросійську меншовартість і духовну порожнечу українського міщанства.

5. Перегляд відеозапису вистави в професійних театрах

(<https://www.youtube.com/watch?v=xeQM-eKl5qM>)

6. Театр мініатюр

(Учні вибирають окремі сцени з п'єси «Мина Мазайло». Готують інсценізації їх і показують або читають у особах перед однокласниками.) (Це робиться в класі на уроці)

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

«Коло ідей»

1. Пояснити епіграф до уроку.
2. У чому актуальність п'єси в наш час? Чи залишається твір пересторогою, попередженням для сучасних українців?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Підготувати матеріал про життєвий і творчий шлях Богдана-Ігоря Антонича.